RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ



ANTİK ÇAĞDA ASYA III

İbraniler ve Fenikeliler

KARACAN

ANTİK ÇAĞDA ASYA III İbraniler ve Fenikeliler

6

KARACAN RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

Karacan Yayınları A.Ş. adına sahibi: **ALİ KARACAN**
Sorumlu Genel Yayın Yönetmeni: **ALİ SAYDAM**
Mali Koordinatör: **ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU**
Teknik Koordinatör: **OĞUZ DEMİRCİOĞLU**

Yazı İşleri Müdürü: **ERCAN ALTAZLI**
Yazı İşleri Yardımcısı: **DENİZ DAĞDELEN**
Danışma Kurulu: **Prof. Dr. TAHSİN YAZICI, Doç. Dr. Ali İHSAN GENCER, Doç. Dr. MEHMET ÖZSAİT,Doç. Dr. İSMET MİROĞLU, PAUL MANDRİNİ, ALBERTO CABADO, EUGENİO ZOPPI.**

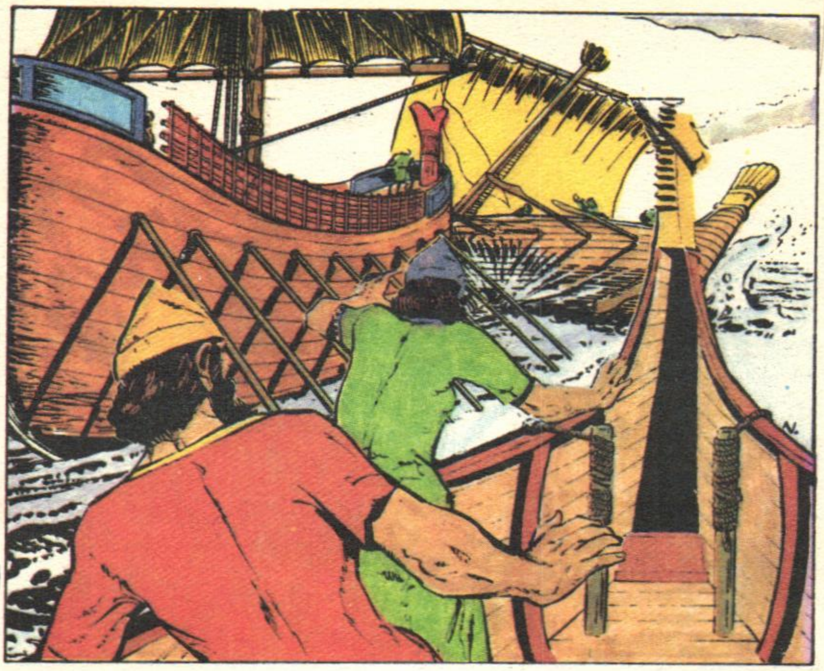
Teknik Yönetmen: **ERTAN GÖKEMRE**
Teknik Müdür: **NURETTİN ÖZAKSEL**
Teknik Müdür Yardımcısı: **M. SABİT UÇUK**
İlan ve Halkla İlişkiler Müdürü: **ESER NOYAN**
Satış Müdürü: **ALİ ALPASLAN**

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 20.2.1984 tarih ve 01771 sayılı kararı ve ek 3.4.1984 tarih ve 2152 sayılı kararı ile ilk 5 sayısı özellikle ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile ortaokul öğrencilerine tavsiye edilmiş olup, bu sayısı da onaya sunulmuştur.

Renk Ayrımı: **ÇALİ GRAFİK**
Baskı: **HÜRRİYET OFSET A.Ş. HALKALI/İSTANBUL**
Kapak Baskısı: **NADİR BASIMEVİ**

Adres: **KARACAN YAYINLARI,** Basın Sarayı, Cağaloğlu/İstanbul
Tel: 527 00 34 - 526 69 00

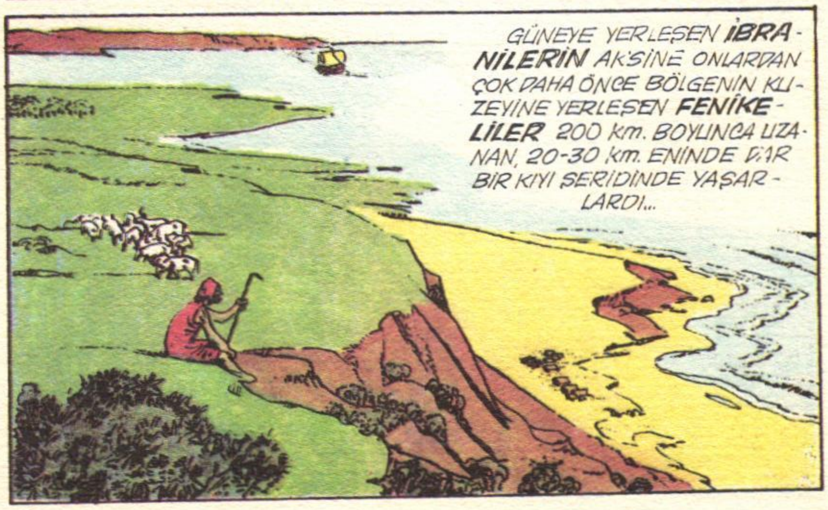
Fiyatı: 200 TL / Kıbrıs'ta: 250 TL



İBRANİLER VE FENİKELİLER

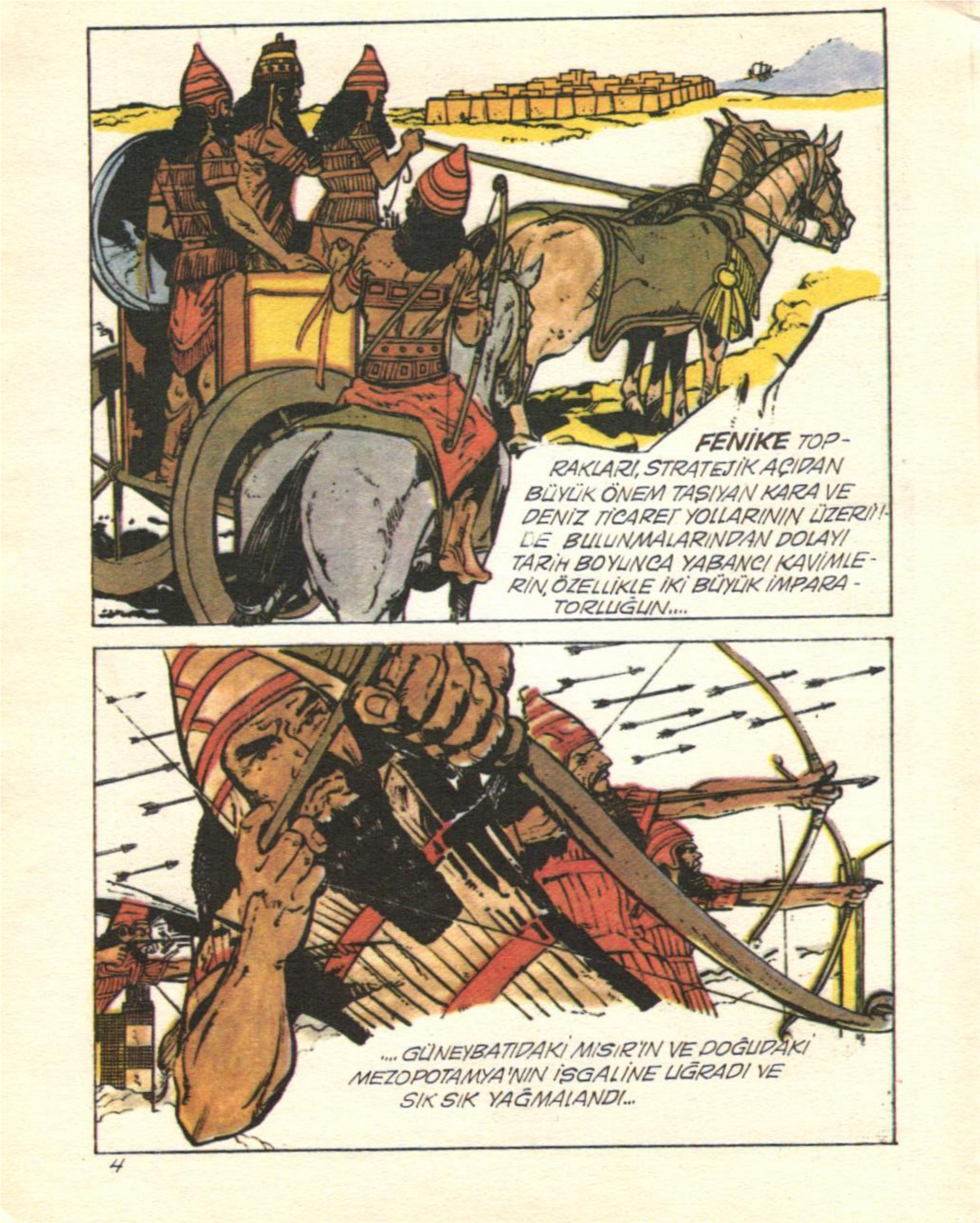
İBRANİLER VE FENİKELİLER





2

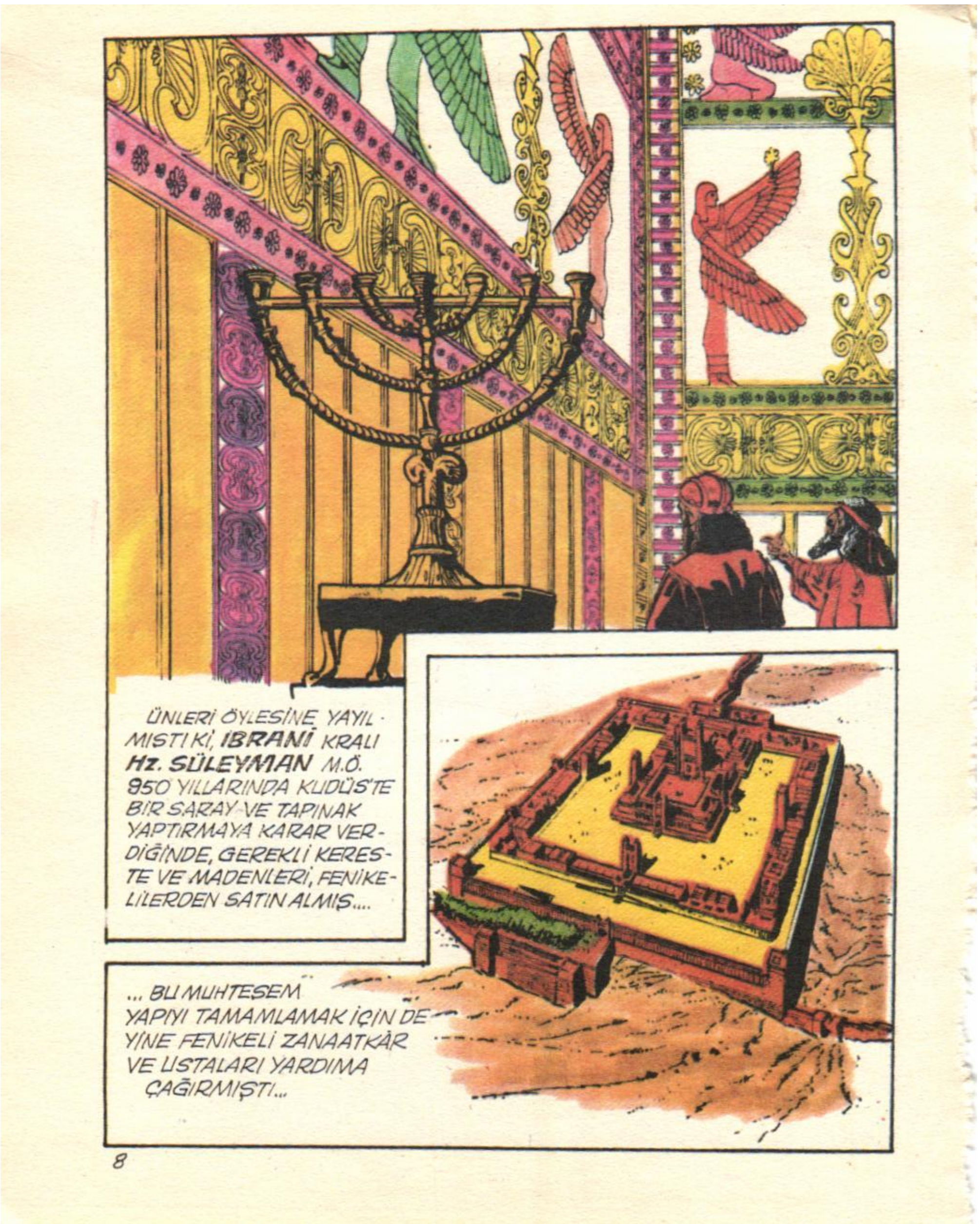

CİVARDAKİ DAĞLARIN ÇÖKÜN-
TÜYE UĞRAMALARI SONUCU
OLUŞAN BU KAYALIK ARAZİNİN
TARIMA AZ ÇOK ELVERİŞLİ BÖ-
LÜMLERİNDE TAHIL VE İNCİR YE-
TİŞTİRİLİR, ZEYTİNCİLİK VE BAĞ-
CILIK YAPILIRDI...
ÜLKENİN BAŞLICA GELİR KAYNA-
ĞI İSE, TABİİ BİTKİ ÖRTÜSÜ OLAN
SEDİR AĞAÇLARINDAN ELDE EDİ-
LEN KERESTEYDİ...
3


FENİKE TOPRAKLARI, STRATEJİK AÇIDAN BÜYÜK ÖNEM TAŞIYAN KARA VE DENİZ TİCARET YOLLARININ ÜZERİNDE BULUNMALARINDAN DOLAYI TARİH BOYUNCA YABANCI KAVİMLERİN, ÖZELLİKLE İKİ BÜYÜK İMPARATORLUĞUN...
...GÜNEYBATIDAKİ MISIR'IN VE DOĞUDAKİ MEZOPOTAMYA'NIN İŞGALİNE UĞRADI VE SIK SIK YAĞMALANDI...
4


MISIRLILARIN, ASURLULARIN YA DA BABİLLİLERİN SALDIRILARINA HEDEF OLMADIKLARI ZAMANLARDA BU KEZ HİTİTLERİN, ÇÖLDE YAŞAYAN GÖÇEBE TOPLULUKLARIN YA DA HİNT-AVRUPA ASILLI AKDENİZ KORSANLARININ TEHDİTLERİNE MARUZ KALIRLARDI...
BÜTÜN BU SALDIRILARA RAĞMEN, FENİKELİLER HENÜZ TARİH SAHNESİNE BİR MİLLET OLARAK ÇIKMIŞ DEĞİLLERDİ, YANİ SİYASİ BİR BİRLİK OLUŞTURMUYORLARDI...
5

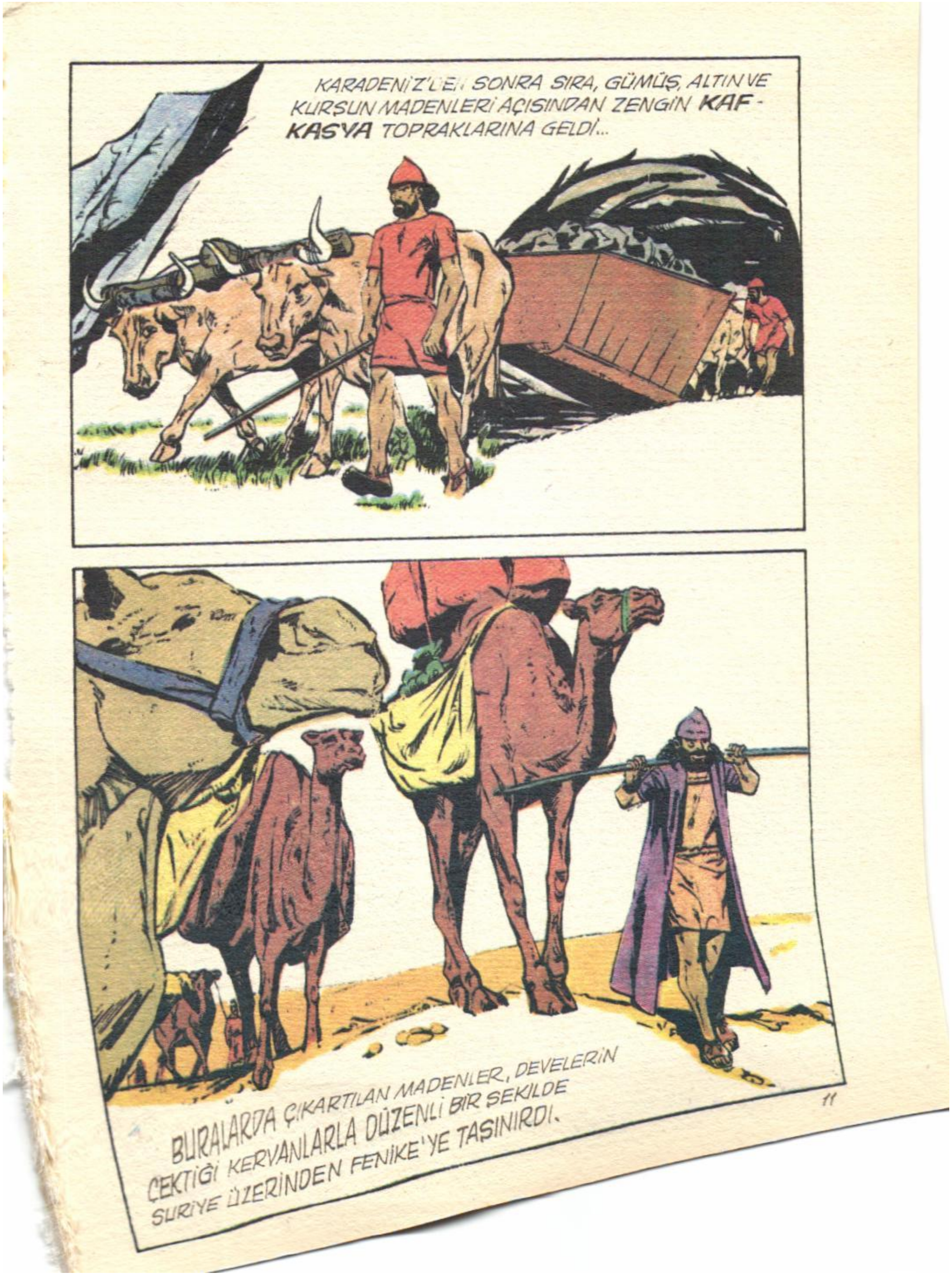

AYRI KRALLAR TARAFINDAN YÖNETİLEN VE HER BİRİ BAĞIMSIZ OLAN ŞEHİR-DEVLETLERİ, DIŞ DÜŞMANA KARŞI ORTAK BİR SAVUNMAYA GİREBİLMEK AMACIYLA BİR ARAYA GELDİLER...
BUNUNLA BERABER YİNE DE MUTLAK BİR YÖNETİMDEN SÖZ ETMEK HENÜZ MÜMKÜN DEĞİLDİ... HÜKÜMDARIN YETKİLERİ, BİR TÜR **SENATO** DURUMUNDA OLAN İHTİYARLAR MECLİSİ İLE SINIRLANDIRILMIŞTI...
6


FENİKELİLERİN EKONOMİSİ TİCARETE DAYANIRDI...
GÜCÜNÜ MALİ KAYNAKLARDAN ALAN VE BİR ÇEŞİT SERMAYE ARİSTOKRASİSİ DURUMUNDA OLAN BİR TÜCCARLAR SINIFI MEVCUTTU...
İNŞAATÇILIK VE GEMİCİLİĞİN YANI SIRA, MADENCİLİK ALANINDA DA İLERİ GİTMİŞLERDİ...
7


ÜNLERİ ÖYLESİNE YAYIL-
MIŞTI Kİ, **İBRANİ** KRALI
Hz. SÜLEYMAN M.Ö.
850 YILLARINDA KUDÜS'TE
BİR SARAY VE TAPINAK
YAPTIRMAYA KARAR VER-
DİĞİNDE, GEREKLİ KERES-
TE VE MADENLERİ, FENİKE-
LİLERDEN SATIN ALMIŞ....
... BU MUHTEŞEM
YAPIYI TAMAMLAMAK İÇİN DE
YİNE FENİKELİ ZANAATKÂR
VE USTALARI YARDIMA
ÇAĞIRMIŞTI...
8

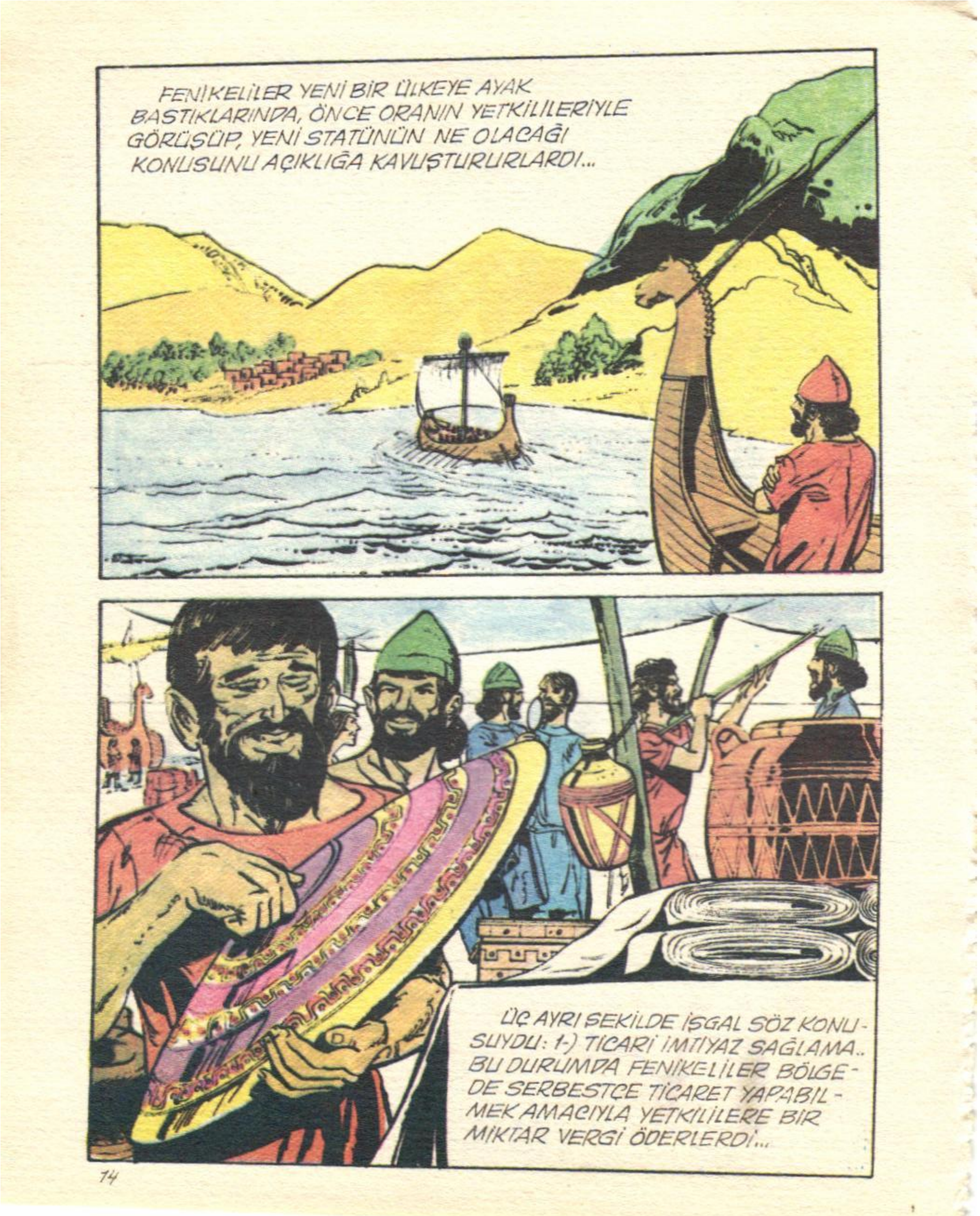

FENİKELİLERİN USTALIKLARI DENİZCİ OLMA-LARINDAN İLERİ GELİYORDU... DENİZCİLİK VE GEMİ YAPIMI ALANINDA KOMŞULARINDAN ÜSTÜN DURUMDAYDILAR.
BÜTÜN AKDENİZ'İ DOLAŞARAK KIBRIS VE GİRİT ADALARINA SEFERLER DÜZENLEDİLER.. RODOS ADASI ÜZERİNDEN EGE DENİZİ'NE ÇIKTILAR VE PAROS, MELOS, TASOZ ADALA-RINDAN ELDE ETTİKLERİ BOYAYLA, LAL (KIRMIZI) RENGİNDE KUMAŞLAR DOKUDULAR...
9


KARADENİZ'E ULAŞAN GEMİLERSE GERİYE TONLARCA TON BALIĞI VE SARDALYE İLE DÖNDÜ...
DENİZ YOLCULUĞU SIRASINDA TUTULAN BALIKLARIN BOZULMAMASI İÇİN ONLARI TUZLARLARDI...
10


KARADENİZ'LEN SONRA SIRA, GÜMÜŞ, ALTIN VE KURŞUN MADENLERİ AÇISINDAN ZENGİN KAFKASYA TOPRAKLARINA GELDİ...
BURALARDA ÇIKARTILAN MADENLER, DEVELERİN ÇEKTİĞİ KERVANLARLA DÜZENLİ BİR ŞEKİLDE SURİYE ÜZERİNDEN FENİKE'YE TAŞINIRDI.
11


FENİKELİLER DAHA SONRA AKDENİZ'DEKİ
EGEMENLİKLERİNİ İTALYA, İSPANYA, FRANSA İLE
KUZEY AFRİKA KIYILARINA KADAR UZATTILAR...
AKDENİZ TİCARETİNİN KİLİT NOKTALARINDAN
BİRİ DURUMUNDA OLAN MALTA ADASINI ELLE-
RİNE GEÇİRDİLER; SİCİLYA, SARDİNYA
VE KORSİKA ADASINDA KOLONİLER
KURDULAR...
12


ATLAS OKYANUSU
AKDENİZ
"CEBELİTARİK BOĞAZI"NI
(HERKÜL-HERAKLES SÜTUNLARI)
GEÇİP "ATLAS OKYANUSU"NA
AÇILDIKLARINDA, SÖMÜRGECİLİK
ALANINDA GÜÇLERİNİN DORUĞU-
NA ERİŞMİŞ BULUNUYORLARDI...
ATLAS OKYANUSU
HİNT OKYANUSU
KUZEYE DOĞRU YOL ALAN FENİ-
KELİ GEMİCİLER "İBERİK YARIMA-
DASI" BOYUNCA İLERLEYEREK
İNGİLTERE'YE VARDILAR.. GÜ-
NEYDE İSE AFRİKA KITASINI DOLA-
SARAK ANTİK ÇAĞIN EN ÖNEMLİ
KEŞFİNİ GERÇEKLEŞTİRDİLER...
BÖYLECE AFRİ-
KA KITASININ
YERLİ HALKIYLA
İLK TİCARİ İLİŞ-
KİLER KURULMUŞ
OLDU...
13


FENİKELİLER YENİ BİR ÜLKEYE AYAK BASTIKLARINDA, ÖNCE ORANIN YETKİLİLERİYLE GÖRÜŞÜP, YENİ STATÜNÜN NE OLACAĞI KONUSUNU AÇIKLIĞA KAVUŞTURURLARDI...
ÜÇ AYRI ŞEKİLDE İŞGAL SÖZ KONUSUYDU: 1-) TİCARİ İMTİYAZ SAĞLAMA.. BU DURUMDA FENİKELİLER BÖLGEDE SERBESTÇE TİCARET YAPABİLMEK AMACIYLA YETKİLİLERE BİR MİKTAR VERGİ ÖDERLERDİ...
14


2-) TİCARİ MALLAR VE HAMMADDELER İÇİN ANTREPO
VAZİFESİ GÖREN PAZAR YERLERİ KURMA... BUNLAR GENELLİKLE
ADALARDA VE ULAŞILMASI GÜÇ YERLERDE KURULURDU...
MESELÂ, FENİKELİLER İSPANYA'-
DA ON KADAR PAZAR YERİ (ACENTA)
KURMUŞLARDI.. M.Ö. 1100 YILLARINDA
KURULAN MALAGA, ALGESİRAS, GİB-
RALTAR VE GADES GİBİ ACENTALAR
DAHA SONRA BİRER BÜYÜK ŞEHİR
HALİNE GELDİ...
15


3-DOMİNYONLAR, BİRER KOLONİ DURUMUNDA OLAN DOMİNYONLAR, RODOS, KIBRIS, KİLİKYA (ÇUKUROVA) VE KUZEY AFRİKA'DA KURUL-MUŞTU...
BÜTÜN BU LİMANLAR; METROPOLLER VE BUNLARA BAĞLI UZAK KOLONİLER ARA-SINDA BİRER İKMAL VE BAKIM MERKEZLERİYDİ...
16


SONUÇTA KOLONİLERİN TÜMÜ ÇEŞİTLİ FENİKE ŞEHİRLERİNE TABİYDİ VE BU ŞEHİRLERE BAĞLI OLARAK YÖNETİLİRLERDİ...
EN ÖNEMLİ FENİKE KENTİ, BİBLOS'TU...
M.Ö.3000 YILINDAN İTİBAREN BİBLOS'TA ELDE EDİLEN KERESTE VE REÇİNE MUMYACILIKTA KULLANILMAK ÜZERE MISIR'A İHRAÇ EDİLMEKTEYDİ...
17


MISIR'DA İÇ KARIŞIKLIKLARIN BAŞLA-
MASINDAN SONRA BİBLOS'LA YAPILAN TİCA-
RET AZALDI VE EKONOMİK AÇIDAN ZAYIFLAYAN KENT
GÖÇEBE BİR KAVİM OLAN AMURRULARIN İSTİLASINA UĞRADI...
M.Ö. 1800 YILINDA YENİDEN KURULDU...
EN ÇOK İLGİ GÖREN MALLAR,
KUMAŞLAR VE TAKILARDI...
ASLINDA TİCARETTEN
ÇOK, FARKLI DİLLERİ KO-
NUŞAN VE AYRI KÜLTÜR-
LERDEN GELEN MİLLET-
LERİN BİRBİRLERİYLE
OLAN İLİŞKİLERİ
ÖNEMLİYDİ...
18

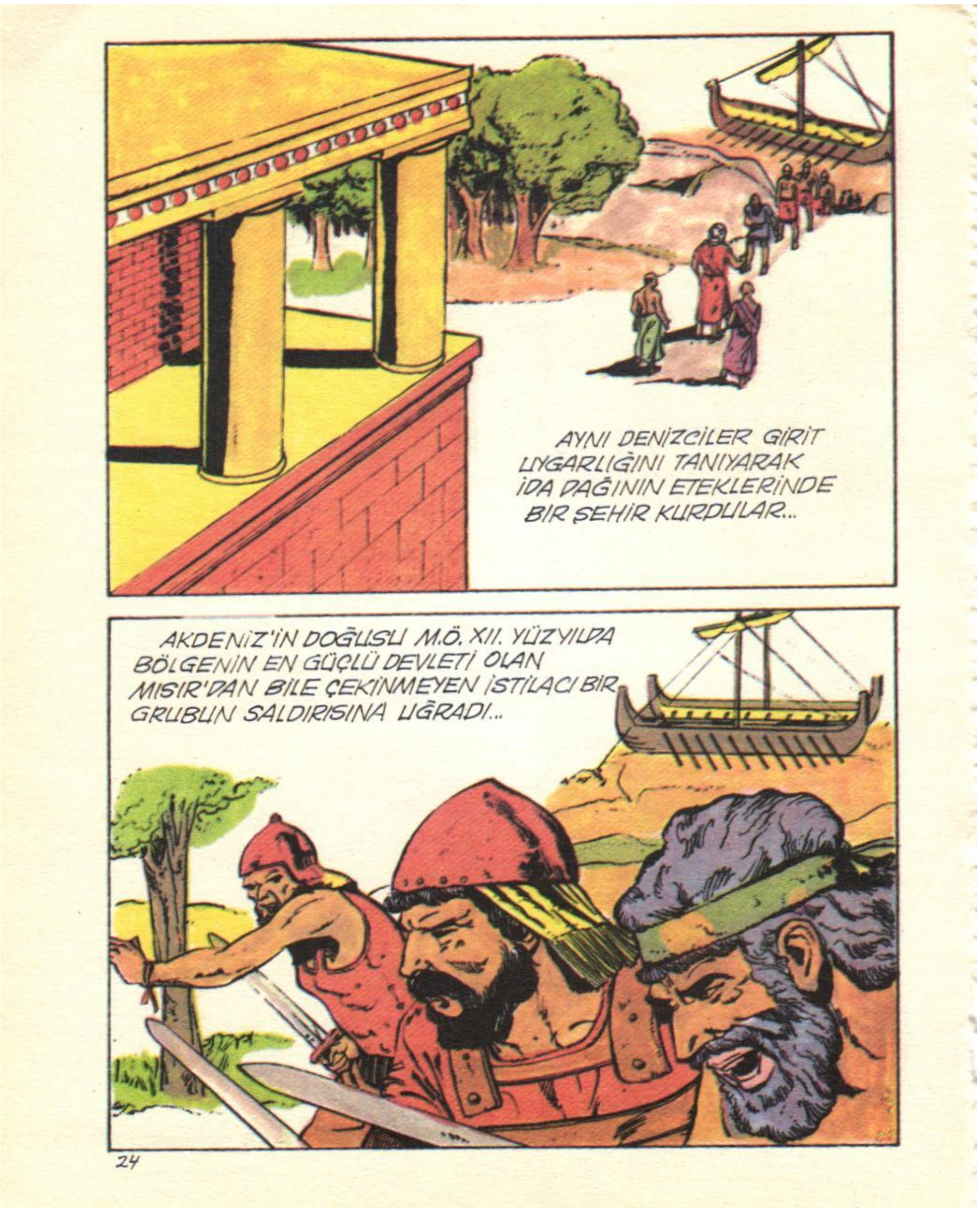

BU İLİŞKİLER, GELENEK-GÖRENEK, TEKNİK VE DİNİ AÇILARDAN DA BELİRLİ BİR BİLGİ ALIŞVERİŞİNİ DOĞURMAKTAYDILAR...
MISIRLILARIN VE MEZOPOTAMYALILARIN KULLANDIĞI YAZIDAN YARARLANAN FENİKELİLER...
...BUNU DAHA BASİTLEŞTİREREK HER BİRİ AYRI BİR SESİ İFADE EDEN 22 İŞARETTEN (HARFTEN) OLUŞAN YENİ BİR ALFABE BULDULAR...
19

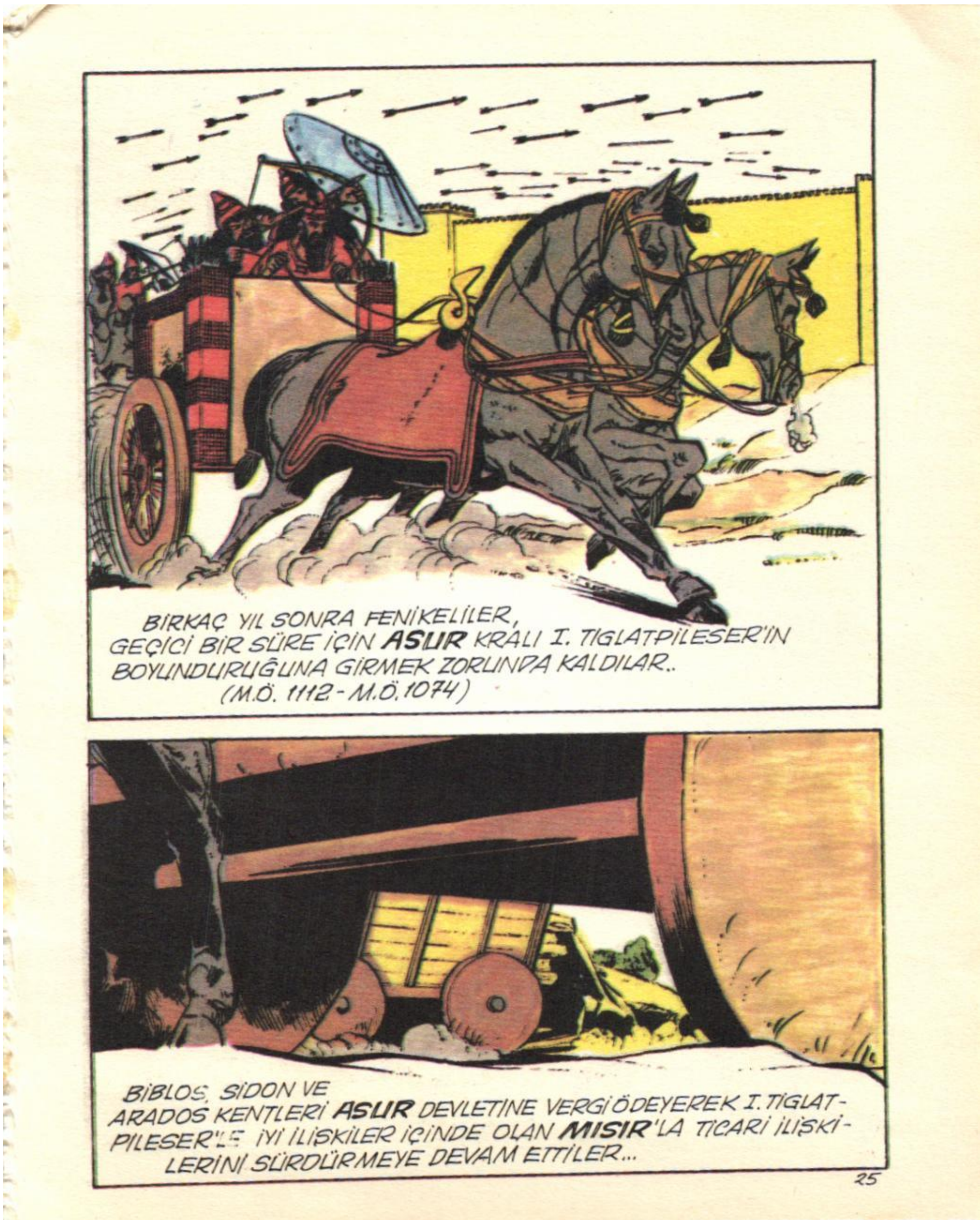

FENİKE ALFABESİNDEKİ BU 22 HARFİN BİRLEŞTİRİLMESİYLE, HER TÜRLÜ SÖZCÜĞÜ KÂĞIDA GEÇİRMEK MÜMKÜNDÜ...
BİBLOS KRALI AHİRAM'IN M.Ö. X. YÜZYILA AİT LAHTİNİN ÜZERİNDE BU ALFABEYLE KAZILMIŞ BİR METİN YER ALIR...
FENİKELİLERİN KULLANDIĞI ALFABE ÖNEMLİ BİR BULUŞ OLUP, BİLİNEN BÜTÜN DOĞU VE BATI ALFA-BELERİNE KAYNAK TEŞKİL EDER...
20


MISIR TARİHİNDE DE GÖRDÜĞÜNÜZ GİBİ BİBLOS, MISIRLILARIN ÜRETTİĞİ PAPİRÜSÜN İHRAÇ EDİLDİĞİ İLK LİMANDI... PAPİRÜS KÂĞITLARI İLK KEZ BURADA BİRLEŞTİRİLEREK BİR KİTAP HALİNE GETİRİLDİ... BUNLAR RULO HALİNE GETİRİLEN UZUN TOMARLARDI...
FENİKE'NİN BİR BAŞKA ÖNEMLİ KENTİ, EN PARLAK DEVRİNİ M.Ö. 1400 M.Ö. 1100 TARİHLERİ ARASINDA YAŞAYAN SİDON'DU...
21


MISIR'A HER YIL BELLİ BİR ORANDA VERGİ VEREN VE ONUN HİMAYE-SİNE GİRMİŞ BULUNAN SİDON KENTİ, İÇ İŞLERİNDE BAĞIMSIZDI.. SİDONLU-LAR MISIR'LA SERBEST TİCARET YAPMA VE....
...MISIR TOPRAKLARINDA PAZAR YER-LERİ KURMA İMTİYAZINA SAHİPTİLER... MESELÂ MEMFİS'TE ÖNEMLİ BİR TİCARET MERKEZİ OLAN BİR FENİKE MAHALLESİ KURULMUŞTU...
22


M.Ö. 1580-M.Ö. 1100 YILLARINA RASTLAYAN YENİ KRALLIK DEVRİNDE DE SİDON, FİRAVUNLARIN BAŞLATTIĞI ASYA SEFERLERİNDE STRATEJİK BİR MERKEZ OLMA ÖZELLİĞİNİ KORUDU...
M.Ö. 1500 YILLARINDA RODOS'U İŞGAL EDEREK EGE DENİZİNE AÇILANLAR DA, SİDONLU DENİZCİLERDİ...
23


AYNI DENİZCİLER GİRİT
UYGARLIĞINI TANIYARAK
İDA DAĞININ ETEKLERİNDE
BİR ŞEHİR KURDULAR...
AKDENİZ'İN DOĞUSU M.Ö. XII. YÜZYILDA
BÖLGENİN EN GÜÇLÜ DEVLETİ OLAN
MISIR'DAN BİLE ÇEKİNMEYEN İSTİLACI BİR
GRUBUN SALDIRISINA UĞRADI...
24

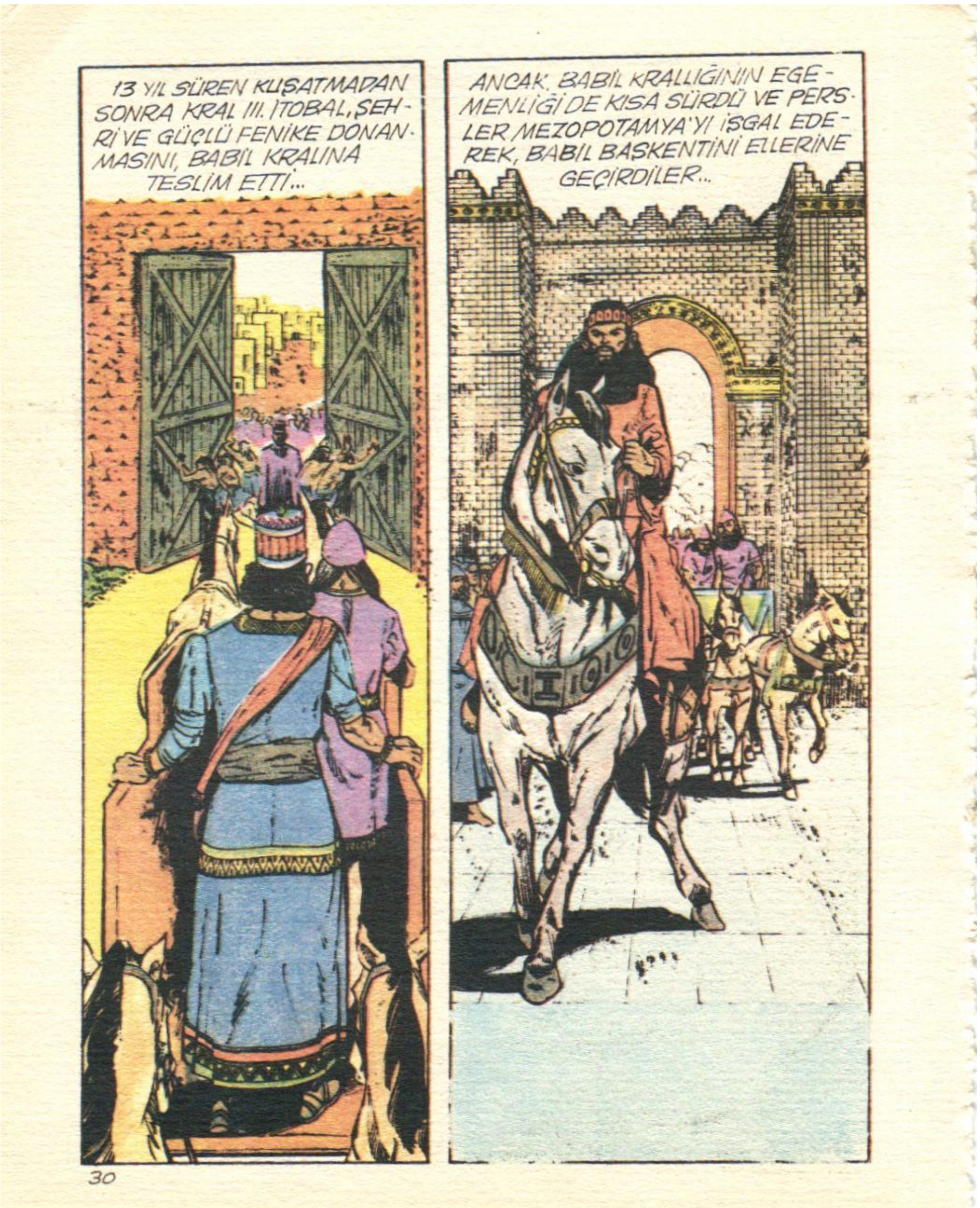

BIRKAÇ YIL SONRA FENİKELİLER,
GEÇİCİ BİR SÜRE İÇİN ASUR KRALI I. TIGLATPİLESER'İN
BOYUNDURUĞUNA GİRMEK ZORUNDA KALDILAR..
(M.Ö. 1112 - M.Ö. 1074)
BİBLOS, SİDON VE
ARADOS KENTLERİ ASUR DEVLETİNE VERGİ ÖDEYEREK I. TIGLAT-
PİLESER'LE İYİ İLİŞKİLER İÇİNDE OLAN MISIR'LA TİCARİ İLİŞKİ-
LERİNİ SÜRDÜRMEYE DEVAM ETTİLER...
25


M.Ö. 1100 YILINDAN İTİBAREN DİĞER ŞEHİRLER ÜZERİNDE BELİRLİ BİR ÜSTÜNLÜK ELDE EDEN TİROSLU DENİZCİLER, BATI AKDENİZ'E AÇILDILAR...
BUGÜNKÜ TUNUS'TA, M.Ö. 814 YILINDA, DAHA SONRA ANA-ŞEHRİNİ GÖLGEDE BIRAKACAK VE BÜYÜK BİR İMPARATORLUK HALİNE GELECEK OLAN KARTACA KENTİNİ KURDULAR...
26


TİROS (TYROS) KENTİ DENİZCİLİK ALANINDA ÖYLESİNE İLERLEDİKİ, ARTIK YABANCI İMPARATORLUKLAR ADINA TERSANELERİNDE GEMİLER İNŞA EDİLİYOR, TİROSLU DENİZCİLER, KOMŞU DEVLETLER ADINA DENİZE AÇILIYORLARDI..
ASTRONOMİYLE YAKINDAN İLGİLİ OLAN DENİZCİLİK KONUSUNDA ELDE EDİLEN BİLGİLER GİZLİ TUTULUR, AYNI ŞEKİLDE DENİZE AÇILMA OLAYININ AMACI VE TAKİP EDİLECEK ROTA DA KİMSEYE SÖYLENMEZDİ..
27


FENİKE M.Ö. 700 YILINA DOĞRU ASURLULARIN İSTİLASINA UĞRADI.. GELENEĞE GÖRE ASUR KRALI VE KOMUTANLAR, ZAFERLERİNİ KILIÇLARINI AKDENİZ'İN SULARINA DALDIRARAK KUTLADILAR..
ASURLULARA KARŞI BİR BİRLİK OLUŞTURAN TİROS VE SİDON KENTLERİNİN BU ÇABALARI BAŞARISIZLIKLA SONUÇLANDI VE HER İKİ ŞEHİR DE AĞIR ŞARTLARLA VERGİYE BAĞLANDI..
28


FENİKE ŞEHİRLERİ ANCAK YENİ-
BABİL KRALLIĞININ ASURLULARI
EGEMENLİĞİ ALTINA ALMASINDAN
SONRA BAĞIMSIZLIKLARINA KA-
VUŞTULAR.. FAKAT BU BAĞIMSIZ-
LIK ÇOK KISA SÜRDÜ...
M.Ö. 587 YILINDA BABİL
KRALI II. NABUKODONOSOR,
İMPARATORLUĞUNUN SINIR-
LARINI GENİŞLETME KONUSUN-
DA ÖNEMLİ MERKEZLER OLA-
RAK GÖRDÜĞÜ FENİKE LİMAN-
LARINDAN TİKOS'U KUŞATTI...
29


13 YIL SÜREN KUŞATMADAN SONRA KRAL III. İTOBAL, ŞEHRİ VE GÜÇLÜ FENİKE DONANMASINI, BABİL KRALINA TESLİM ETTİ...
ANCAK, BABİL KRALLIĞININ EGEMENLİĞİ DE KISA SÜRDÜ VE PERSLER MEZOPOTAMYA'YI İŞGAL EDEREK, BABİL BAŞKENTİNİ ELLERİNE GEÇİRDİLER...
30


PERS İSTİLASI SÜRESİNCE ÇOK SAYIDA FENİKELİ DENİZCİ, BU BÜYÜK İMPARATORLUĞUN DONANMASINA KATILDI... İÇLERİNDEN BİRKAÇI İSE SAVAŞ KONSEYİNE KADAR GİRMEYİ BAŞARDI...
BU SIRADA BAĞIMSIZLIĞINI İLAN EDEN KARTACA, BİR DONANMA KURARAK, BATI AKDENİZ ÜZERİNDEN ATLAS OKYANUSU'NA AÇILMISTI...
31

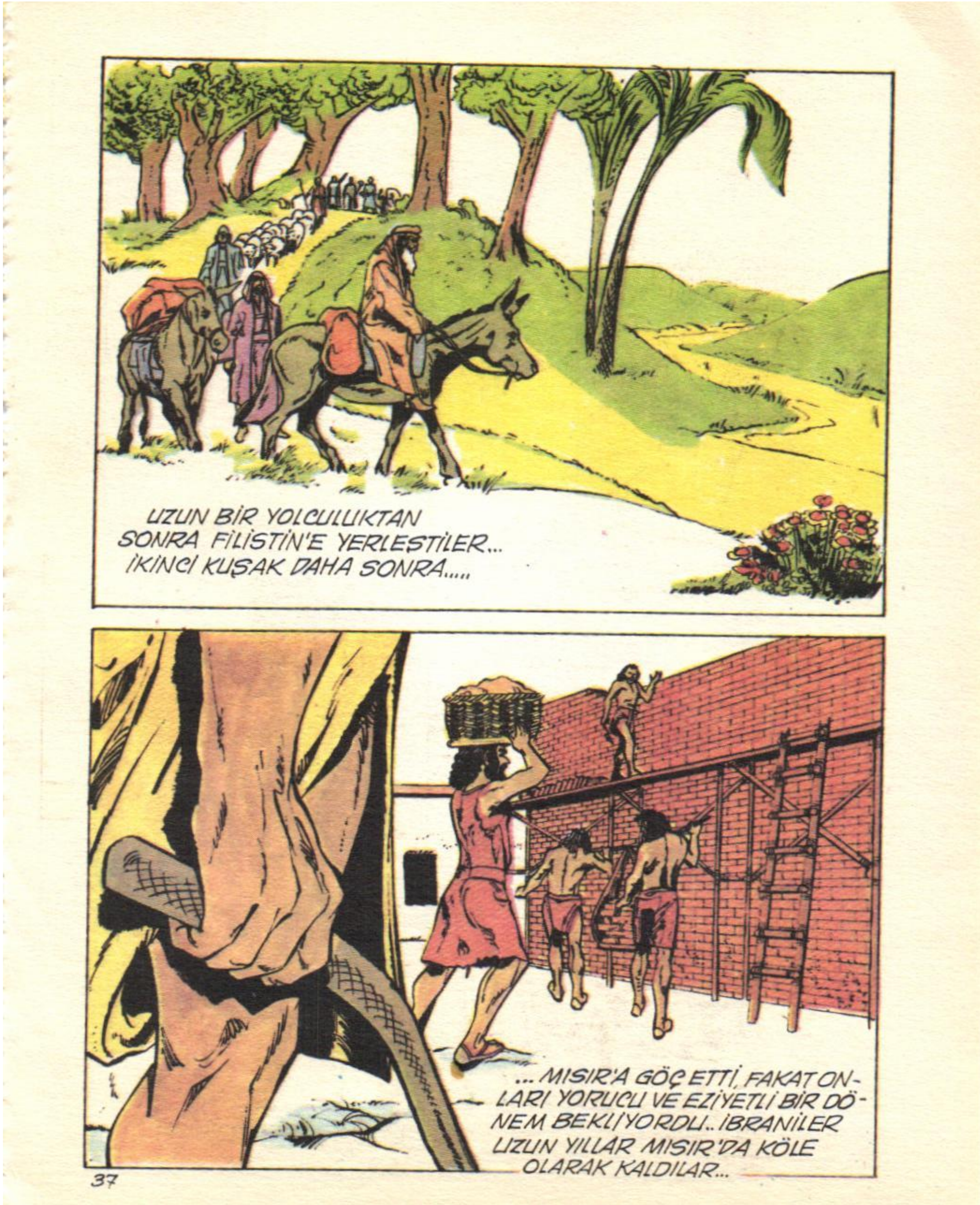

KARTACALILAR M.Ö. III. YÜZYILDA BÜYÜK BİR DENİZ GÜCÜ OLUŞTURARAK KARTACA (PÖN) SAVAŞLARI SIRASINDA ROMALILARLA MÜCADELE ETMEK CESARETİNİ GÖSTERDİLER...
BU SAVAŞLARDA UYGULADIĞI STRATEJİK KARARLARLA, HANNİBAL BÜYÜK ÜN KAZANDI... III. KARTACA SAVAŞINDAN (M.Ö 149-M.Ö.146) SONRA ROMALILAR, BU SON FENİKE KALESİNİ DE ORTADAN KALDIRACAKLARDI...
32


SAMİ IRKININ BİR BAŞKA KOLU OLAN KENANİLER, ÇOK ESKİ TARİHLERDEN BERİ FENİKE'NİN GÜNEYİNDE YAŞARLAR.....
...BİR KISMI VERİMLİ, BİR KISMI ÇORAK VE KAYALIK OLAN KENAN TOPRAKLARINDA TARIM VE HAYVANCILIKLA UĞRAŞIRLARDI.. ÜRDÜN TOPRAKLARI ÜZERİNDEN SALDIRIYA GEÇEN GÖÇEBE KAVİMLERE KARŞI KENDİLERİNİ SAVAŞ ARABALARI VE TUNÇTAN SİLAHLARLA KORURLARDI.. (M.Ö.1600)
33


M.Ö. XIII. YÜZYILDA DOĞUDAN GELEN İSTİLACI BİR BAŞKA KAVİM, ÜRDÜN YAKINLARINDA VE KENAN TOPRAKLARININ TAM KARŞISINDA YER ALAN DAĞLIK ALANA YERLEŞTİ...
HAYVANCILIKLA UĞRAŞAN BU ÇÖL İNSANLARI KISA ZAMANDA ÇOĞALARAK TÜM ÜRDÜN VADİSİNE DAĞILDILAR...
34


SİYASİ AÇIDAN MERKEZİ BİR İDARE TARAFINDAN YÖNETİLİYORLARDI... YETKİLER KLAN ŞEFİNİN VE İHTİYARLAR MECLİSİNİN ELİNDEYDİ...
DAHA SONRA ÜRDÜN'E YERLEŞEN BU KAVME KENANİLER, "ÖTEKİ TARAFIN İNSANLARI ANLAMINA" İBRANİLER ADINI VERDİLER... İŞTE, İSRAİL HALKINI OLUŞTURAN BU KİŞİLERDİ...
35


ÇOK ESKİ BİR GELENEĞE GÖRE İBRANİLER (VEYA İSRAİL-OĞULLARI), UR KENTİNİN YERLİSİ OLAN AYNI AİLEDEN GELMEKTEYDİLER...
İBRANİLER DAHA SONRA TANRI'NIN EMRİYLE YOLA KOYULAN İBRAHİM PEYGAMBER'İN ÖNDERLİĞİNDE AŞAĞI MEZOPOTAMYA'YI TERK ETTİLER VE DAHA SONRA FİLİSTİN ADI VERİLEN KENAN TOPRAKLARINA DOĞRU YOLLARINA DEVAM ETTİLER...
36


UZUN BİR YOLCULUKTAN
SONRA FİLİSTİN'E YERLEŞTİLER...
İKİNCİ KUŞAK DAHA SONRA.....
... MISIR'A GÖÇ ETTİ, FAKAT ON-
LARI YORUCU VE EZİYETLİ BİR DÖ-
NEM BEKLİYORDU.. İBRANİLER
UZUN YILLAR MISIR'DA KÖLE
OLARAK KALDILAR...
37


KURTARICILARI OLAN MUSA PEYGAMBER ONLARI FİRAVUNUN TOPRAKLARINDAN ÇIKARARAK, VAAD EDİLMİŞ TOPRAKLAR OLAN FİLİSTİN'E GÖTÜRDÜ.. BÜYÜK GÖÇ OLARAK ANILAN BU YOLCULUK TARİHE EN UZUN VE ZORLU....
...YOLCULUKLARDAN BİRİ OLARAK GEÇMİŞTİR VE **EKSODÜS** ADIYLA ANILIR.. İBRANİ GELENEKLERİNE GÖRE KENDİLERİNE ULUS KAVRAMINI AŞILAYAN VE İLK DİNİ BİLGİLERİ VEREN MUSA PEYGAMBER'DİR...
TANRININ (**YEHOVA**) TEK OLDUĞUNU O SÖYLEMİŞTİR... HALBUKİ BİLDİĞİNİZ GİBİ O DÖNEMDE ÇOK TANRILI DİNLERE İNANILMAKTAYDI...


BU TEK TANRILI DİNİN BİR BAŞKA ÖZELLİĞİ, TANRI'YI İNSANİ VE HAYVANİ SEMBOLLERLE TEMSİL ETME KONUSUNDA GETİRDİĞİ YASAKLAMALARDIR.. Hz. MUSA'NIN İFADESİNE GÖRE: TANRI, MANEVİ BİR VARLIKTIR.. TANRI'YA İNANANLAR, ONA HEM MADDEDE, HEM MANADA İBADET ETMELİDİRLER...
KUŞAKTAN KUŞAĞA SÖZLÜ OLARAK AKTARILAN BU BİLGİLER, YÜZYILLARDAN SONRA İNCİL'İN BİRİNCİ BÖLÜMÜ OLAN ESKİ AHİT'TE TOPLANMIŞTIR...
ELİMİZDE İBRANİLERLE İLGİLİ ÇOK AZ BİLGİ BULUNMAKTADIR.. BUNUN NEDENİ İBRANİLERİN, O DÖNEMİN ÖNEMLİ İMPARATORLUKLARININ KRONİKLERİNE GEÇECEK KADAR BELİRGİN BİR TARİHİ OLAY YAŞAMAMIŞ OLMALARIDIR...
39


BUNA KARŞILIK ONLARIN M.Ö. XII. YÜZYILDA FİLİSTİN'E YERLEŞTİKLERİ, YAPILAN ARKEOLOJİK KAZILAR SONUCU ORTAYA ÇIKMIŞ BULUNMAKTADIR... ACABA İBRANİLER FİLİSTİN'DE DAHA ÖNCE KURULMUŞ OLAN BU ŞEHİRLERİ NASIL EGEMENLİKLERİ ALTINA ALMIŞLARDI?..
BİR KERE İBRANİLER, KENANİLERİN İÇ KARIŞIKLIKLARLA ZAYIF DÜŞTÜKLERİNİ VE ASKERİ GÜÇLERİNİN HANGİ SEVİYEDE OLDUĞUNU AÇIKLIĞA KAVUŞTURMAKLA GÖREVLİ GÜÇLÜ BİR İSTİHBARAT ÖRGÜTÜNE SAHİPTİLER...
AYRICA BUNLARLA DOĞRUDAN KARSI KARSIYA GELMEKTEN KAÇINIRLAR, TENHADA RASTLADIKLARI BİRKAÇ PİYADE FENİKE ASKERİNE SALDIRMAYI YADA GECELERİ BASKIN DÜZENLEMEYİ TERCİH EDERLERDİ...
40


BARIŞÇI AMAÇLARLA DA BAZI BÖLGELERE YERLEŞTİKLERİ OLURDU..
ZİRA AYNI DİLİ KULLANAN VE SAMİ IRKINDAN GELEN PEKÇOK KA-
VİMLE ORTAK YANLARI MEVCUTTU...
O DÖNEMİN KANLI
SAVAŞLARINDAN
ÇOĞUNU İBRANİ-
LERİN DE YAŞA-
DIĞINI RAHATLIK-
LA SÖYLEYEBİ-
LİRİZ...
41


FİLİSTİN'E YERLEŞEN İBRANİLER, BURAYA YERLEŞMELERİNDEN ÇOK SONRA, ANCAK M.Ö 1190'DA EGE GÖÇLERİ İLE BÖLGEYE GELEN FİLİSTİNLİLERİN İSTİLASI SIRASINDA BİR DEVLET HALİNE GELEBİLMİŞLERDİ...
M.Ö. 1025 YILINDA BİR KRALIN ETRAFINDA BİRLEŞTİLER.. BU BİRLİĞİ GERÇEKLEŞTİREN İLK KRAL **SAUL**'DÜ...
SAUL, FİLİSTİNLİLERLE SAVAŞARAK, ÖNEMLİ BAŞARILAR ELDE ETTİ...
42


ANCAK SAVAŞ, UZUN YILLAR DEVAM ETMİŞ, ZATEN YAŞLI BİR KRAL OLAN SAUL, FİLİSTİNLİLER GELBOE ŞEHRİNİ KUŞATTIKLARI SIRADA GİRDİĞİ BİR ÇARPIŞMA SIRASINDA ÜÇ OĞLU İLE BİRLİKTE ÖLMÜŞTÜ...
SAUL'DEN SONRA KRALLIK İKİYE AYRILDI... KUZEYDE KRALIN BİR BAŞKA OĞLU **İSBAL** ADINA KOMUTAN **ABNER** TARAFINDAN YÖNETİLEN İSRAİL DEVLETİ.....
...GÜNEYDE, SAUL İLE OLAN ANLAŞMAZLIKLARI SONUCU GÖREVDEN ALINAN ASKER ASILLI Hz. **DAVUD**'U KENDİLERİNE KRAL SEÇEN **YUDA KRALLIĞI** KURULDU...
43


ANCAK ÜLKENİN İKİ AYRI KRALLIĞA BÖLÜNMESİ UZUN SÜRMEDİ.. ABNER VE İSBAL SUİKASTÇILAR TARAFINDAN ÖLDÜRÜLDÜLER...
BUNUN ÜZERİNE İSRAİL İHTİYARLAR MECLİSİ BİRLEŞMEYİ YEĞLEYEREK KRAL DAVUD'LA BARIŞ YAPMA YOLUNA GİTTİ... Hz. DAVUD BAŞKENTİ, DOĞRUSU NE İSRAİL'DE NE DE YUDA'DA KURMAYI DÜŞÜNÜYORDU...
44


KENANİLERE AİT
BİR ŞEHİR OLAN JE-
BUS'U FETHE KARAR
VERDİ...


JEBUS, SİON
DAĞININ YAMAÇLARINDA
KURULU, TABİİ ENGELLER-
LE ÇEVRİLİ, SON DERECE
MUHKEM BİR ŞEHİRDİ...

45


BUNA RAĞMEN Hz. DAVUD'UN ASKERLERİNDEN BİRKAÇI ŞEHRE GİRMEYİ BAŞARDI...
...VE SUR KAPILARINI AÇARAK ORDUNUN İÇERİ GİRMESİNİ SAĞLADI...
46


İBRANİLERİN ELİNE GEÇEN ŞEHİR, BU TARİH-TEN SONRA **KUDÜS** ADIYLA ANILMAYA BAŞLANDI...
KRALLIK BAŞKENTİ OLAN KUDÜS, AYNI ZAMANDA DİNİ BİR MERKEZDİ.. EKSODÜS SIRASINDA TANRI YEHOVA TARAFINDAN **MUSA** PEYGAMBERE YAZDIRILAN ON EMRİN LEVHALAR HALİNDE SAKLI BULUNDUĞU SANDIK, KRALIN EMRİYLE BURAYA GETİRİLDİ...
47



Hz. DAVUD PARLAK BİR YÖNETİCİ, BAŞARILI BİR KOMUTANDI. MOABİTLER, EDOMİTLER, AMALESİTLER VE ARAMİLERLE SAVAŞARAK, ONLARI FİLİSTİN TOPRAKLARINDAN KOVDU VE İBRANİLERİN BU TOPRAKLARA YERLEŞMESİNİ SAĞLADI...
İBRANİLER TARAFINDAN YURTLARI ELLERİNDEN ALINAN FİLİSTİNLİLER SAHİL KENTLERİNE YERLEŞTİLER.. Hz. DAVUD'UN BU DÖNEMDE ARTIK FİLİSTİNLİLERİN BAĞIMSIZLIĞINI TANIMIŞ OLDUĞUNU GÖRÜYORUZ...
İBRANİLERLE FENİKELİLER KOMŞULUK İLİŞKİLERİNİ BARIŞ İÇİNDE SÜRDÜRDÜLER.. İBRANİLER FENİKELİLERDEN YİYECEK VE ŞARAP KARŞILIĞINDA, İŞLENMİŞ MADDE VE İNŞAAT MALZEMESİ SATIN ALIRLARDI...
48


M.Ö. 970 YILINDA, 40 YIL BOYUNCA HÜKÜMDARLIK YAPMIŞ OLAN Hz. DAVUD ÖLDÜ.. YERİNE OĞLU Hz. SÜLEYMAN GEÇTİ... BU DÖNEMDE ÖNEMLİ BİR SAVAŞA RASTLANMAMAKTADIR...
FİRAVUN SİAMON KIZLARINDAN BİRİNİ Hz. SÜLEYMAN'A EŞ OLARAK GÖNDERMİŞ, ÇEYİZ OLARAK DA KENANİLERE AİT BİR ŞEHİR OLAN GEZER'İ VERMİŞTİ...
49


HZ. SÜLEYMAN KRALLIĞIN YÖNETİMİNİ YENİDEN DÜZENLEDİ.. HER BÖLGE VE ŞEH-RİN BAŞKENT KUDÜS'E BİR MİKTAR VERGİ ÖDEMESİ KARARLAŞTIRILDI.. KOLONİLERDEN ALINAN VERGİ DE BAŞKENTTE TOPLANIRDI...
ÜLKENİN ULAŞTIĞI BU BOLLUK VE REFAH DÜZENİ, EN GÜÇLÜ KRALLARDAN BİRİ OLAN HZ. SÜLEYMAN'IN M.Ö. 931'DE ÖLÜMÜ ÜZERİNE SONA ERDİ...
50


KRALLIK YENİDEN İKİYE BÖLÜNDÜ.. Hz. SÜLEYMAN'IN HALEFİ VE OĞLU ROBOAM, KUDÜS VE YUDA BÖLGESİNİ ALDI.. BURADA OTURANLARA **YAHUDİ** DENİLMEYE BAŞLANDI...
FİLİSTİN'İN KUZEYİNDE KURULAN DEVLET İSRAİL KRALLIĞI ADINI DEVAM ETTİRDİ.. BURADA YAŞAYANLARA İSRAİLOĞULLARI DENİRDİ... İSRAİLOĞULLARI YAHUDİLERDEN DAHA GÜÇLÜYDÜ.. KRALLARI **JEROBOAM, SİŞEM**'İ SURLA ÇEVİREREK BURADA BİR BAŞKENT KURDU..
51


İSRAİL DEVLETİ YENİDEN PUTPERESTLİĞE DÖNEREK, DİNİ İNANÇLARINI DEĞİŞTİRDİ VE PARAYA TAPMAYA BAŞLADI.. BU ARADA GİZLİ OLARAK ESKİ İNANÇLARINI SÜRDÜRENLER DE VARDI...
İÇ HUZURSUZLUKLAR, SİYASİ SUİKASTLAR, KARDEŞLERİ OLAN YAHUDİLER VE KOMŞULARI SURİYELİLERLE YAPILAN SAVAŞLAR SONUCU İSRAİL KRALLIĞI ZAYIFLADI.. İKTİDAR KOMUTANLARIN ELİNE GEÇTİ...
BUNLARDAN BİRİ OLAN OMRİ, BAŞKENTİ, BİRAZ DAHA KUZEYDE OLAN SAMARIA'YA TAŞIDI...
52


YERİNE OĞLU AŞAB GEÇTİ... FENİKELİ BİR PRENSESLE EVLENEN AŞAB DEVRİNDE ÜLKEDE ÇOK TANRILI FENİKE DİNİ EGEMENDİ...
BU DÖNEMDE BATIDA BELİREN ASUR TEHLİKESİ GİBİ DIŞ SORUNLARA, BİR DE İÇTE DİNDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR EKLENDİ...
M.Ö. 845 YILINA DOĞRU AŞAB'IN BÜTÜN YAKINLARI VE AİLESİ, AYAKLANAN İSRAİLLİ KOMUTANLAR TARAFINDAN ÖLDÜRÜLDÜ...
53


.... KRAL EZEKİYAS ASURLULARA KARŞI MISIRLILARLA ANLAŞMA YOLUNA GİTTİ...
BUNUN ÜZERİNE ASUR KRALI SENNAKERİB ORDUSUYLA YOLA ÇIKARAK BÜTÜN YUDA KENTLERİNİ YAKIP YIKTI VE M.Ö. 700 YILINA DOĞRU 200.000'-DEN FAZLA YAHUDİYİ ESİR ALARAK BABİL'E GÖTÜRDÜ...
54


EZEKİYAS CANINI VE KRALLIĞIN BİR BÖLÜMÜNÜ ANCAK ASUR HAKİMİYETİNİ TANIMAK VE AĞIR BİR VERGİ VERMEYİ KABUL ETMEK KARŞILIĞINDA KURTA-RABILDI...
BÖYLECE YUDA KRALLIĞI VARLIĞI-NI BİR ASIRDAN FAZLA BİR SÜRE KORUMUŞ OLUYORDU...
...TA Kİ ASURLULARI YENEN VE MISIR ÜZERİNE YÜRÜMEKTE OLAN KALDELİLER (YENİ-BABİL KRALLIĞI) YUDA TOPRAKLARINA GİRENE KADAR...
55


YUDA KRALLIĞI, MISIR YOLU ÜZERİNDE KURULUYDU.. M.Ö. 597 YILINDA BABİLLİLER KUDÜS'Ü ALARAK BÜTÜN HALKI BU TOPRAK-LARDAN SÜRDÜ-LER...
ŞEHİRDE BABİLLİLER TARAFINDAN YENİ BİR KRALLIK KURULDU.. KRAL SEDESİAS YÖNETİMİNDEKİ BU KRALLIK, DAHA SONRA MISIR'IN DA YARDIMIYLA YI-KILDI VE YAHUDİLER YENİDEN BAĞIMSIZLIKLARINI ELDE ETTİLER...
56


BUNUN ÜZERİNE BABİL KRALI NABUKODONOSOR, BÜTÜN KRALLIĞI İSTİLA ETTİ.. SONUNA KADAR DİRENEN KUDÜS'TE TAŞ TAŞ ÜZERİNDE BIRAKMADI.. KATLİAMDAN KURTULABİLENLER BU TOPRAKLARDAN SÜRÜLDÜLER...
YAHUDİLER VE İSRAİLOĞULLARI, BABİL'DE, AYNI ATALARININ MISIR'DA YAŞADIĞI KÖTÜ ŞARTLARDA YAŞADILAR, ANCAK KENDİ GELENEK VE DİNİ İNANÇLARINI KORUMAYI SÜRDÜRDÜLER... BABİL'DEKİ BU ESARET PERSLERCE YENİ BABİL KRALLIĞI YIKILINCAYA KADAR SÜRDÜ...
57


KİROS (KURUŞ) M.Ö. 539 YILINDA ONLARA GERİ DÖNMELERİ İÇİN İZİN VERDİ VE NABUKODONOSOR'UN TAPINAKLARDAN YAĞMALADIĞI KUTSAL EMANETLERİ İADE ETTİ...
ÇOĞUNLUĞU YAHUDİ OLAN 40.000'DEN FAZLA İBRANİ, FİLİSTİN'E GERİ DÖNDÜ.. DİNİ İNANÇLARI VE GELENEKLERİNDE SERBEST OLAN BU İNSANLAR, UZUN YILLAR PERS İMPARATORLUĞUNA BAĞLI KALDILAR...


ARALARINDAN ÇOĞU, DİNLERİNDEN AYRILAN VE ON EMRİ İNKÂR EDENLERİN LANETLENECEĞİNİ SÖYLEYEN MUSA PEYGAMBERİN EMRİ DOĞRULTUSUNDA KUDÜS'E VE CIVARINA YERLEŞEREK YENİ ŞEHİRLER KURDULAR VE DİNİ İNANÇLARINI DEVAM ETTİRDİLER...
DAVUD PEYGAMBERİN OĞLU İSHAK'IN HABER VERDİĞİ VE İSRAİL KRALLIĞINI YENİDEN KURACAK OLAN MESİH'İ BEKLEMEYE BAŞLADILAR...
59

DÖNEMİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ

M.Ö. 2700 YILINA DOĞRU

Bu dönem Mısır'da piramitlerin yaptırılmaya başladığı zamana rastlar. Az sayıda ele geçen yazılı kaynaklardan anlaşıldığına göre bu dönemde Mısırlılarla Fenikeliler arasında, özellikle Biblos'a yetişen sedir ağaçlarından elde edilen kereste ticareti yapılmaktaydı.

M.Ö. 2000 YILINA DOĞRU

Mısır'ın siyasi bunalıma yuvarlandığı bu dönemde ticari ilişkilere bir süre ara verildiyse de bu dönemin sona ermesiyle birlikte yeniden ticari ilişkiler kurulmuş oldu. Fenike limanlarıyla Mezopotamya, Girit ve Kıbrıs adaları arasında alışveriş başladı.

M.Ö. 1780 YILINA DOĞRU

Bu dönemde Mısır siyasi açıdan zayıf düştü. Mari'de ele geçirilen kayıtlar bu dönemde Mısır'dan çok Suriye, Fenike ve Filistin şehirlerinden söz eder. Suriye, Filistin ve Mısır, Hiksoslar tarafından işgal edildi.
Babil'in başında I. Babil sülalesinin kurucusu olan Hammurabi bulunuyordu. I. Şamşi-Abad'ın ölümünden sonra Asur Devleti de çöküntüye uğramakta gecikmedi.

M.Ö. 1680 YILINA DOĞRU

Hurriler, Suriye ve Mezopotamya topraklarını ellerine geçirdiler. Anadolu'da I. Hitit Krallığı güçlendi.

M.Ö. 1580 YILINA DOĞRU

Mısır'da XVIII. sülale başa geçti ve Yeni Krallık dönemi başladı. Suriye, Filistin ve Fenike limanları arasında ticaret yeniden canlandı. Bölge kısa sürede Mısır'ın hakimiyetine girdi. III. Tutmosis devrinde Fenike şehirleri firavunun seferlerinde birer ikmal bölgesi durumuna geldiler. Hitit kralı I. Murşil'in Mezopotamya'yı istilası sonunda I. Babil sülalesi devri sona erdi (M.Ö. 1595). Kassitler şehri ele geçirdiler.

M.Ö. 1200 YILINA DOĞRU

Yakındoğu'nun bütün limanları, deniz yoluyla gelen istilacılar tarafından yağmalandı. Hitit Krallığı yıkıldı. Dorlar Yunanistan'ı işgal ettiler ve Miken uygarlığına son verdiler. Bu arada Mısır kıyılarına da saldıran istilacıları III. Ramses geri püskürttü. İbraniler Filistin'in iç kısımlarına sızmaya başladılar.

M.Ö. 1100 YILINA DOĞRU

Mısır Krallığı sona erdi. Filistin ve Suriye'de otorite boşluğunun doğması, M.Ö. 1100 - M.Ö. 900 yılları arasında küçük küçük Sami gruplarının bölgede egemen olmalarına yol açtı. İbraniler başlangıçta Filistin'in yukarı kısmındaki dağlık ve ormanlık alanlara yerleştiler. Aramiler Suriye'de küçük küçük şehir devletleri kurdular. Bunların en önemlisi Damas'tı. Bir başka önemli kent olan Tiros, daha sonra büyük bir ticari merkez haline geldi. Fenikeliler tüm Akdeniz'i kontrolleri altına aldılar.

M.Ö. 1020 YILINA DOĞRU

Dağınık bir halde yaşayan İbraniler kral Saul'un etrafında birleşerek siyasi bir birlik oluşturdular. Bunun gerçekleştirilmesinde etken olan en önemli faktörlerin başında, Filistin tehlikesi geliyordu.

M.Ö. 1000 YILINA DOĞRU

İsrail Krallığı'nın başına Hz. Davud geçti. Mutlak bir idare kurarak ülke sınırlarını genişletti. Kudüs'ü alarak başkent yaptı.

M.Ö. 970 YILINA DOĞRU

Bu tarihte başa geçen Hz. Süleyman devrinde barış bozulmadı ve krallık en parlak dönemini yaşadı.

M.Ö. 930 YILINA DOĞRU

Hz. Süleyman'ın ölümünden sonra iç karışıklıklar başgösterdi ve krallık ikiye ayrıldı. Kuzeyde on aşiretten oluşan ve kral Jeroboam başkanlığında bir İsrail Devleti kuruldu. Güneyli iki aşiretten Yuda ve Benjamin, Hz. Süleyman'ın oğlu Roboam'ın

yönetiminde Yuda Krallığı'nı kurdular. İkiye bölünüş, İbrani Krallığı'nın da çöküşünü hazırlamış oluyordu.

M.Ö. 900 YILINA DOĞRU
Bu dönemde Asur kralı II. Asur-Dan yeni bir yayılma politikası uygulayarak, güneyde Babil, batıda Suriye ve Filistin üzerine sefer hazırlıklarına başladı.

M.Ö. 885 YILINA DOĞRU
Bir ihtilalle yönetimi devralan komutan Omri, İsrail tahtını ele geçirdi. Amaria kentini kurarak başkent yaptı. Onun ve ondan sonra gelenler devrinde İsrail ekonomik açıdan büyük bir gelişme gösterdi. Tiros ve Damas'la ticari ilişkiler kuruldu.

M.Ö. 853
Karkar Savaşı. Suriye, Filistin devletlerinin ordularından oluşan ve İbraniler tarafından desteklenen bir ordu, III. Salmanasar'ın ordusu ile savaşa tutuştu. Başlangıçta her şey Asurlulardan yana gibigörünmesinerağmen sonuçta güçlü Asur ordusu geri püskürtüldü.

M.Ö. 840 YILINA DOĞRU
İsrail'de bir ayaklanmayla idareyi ele alan Jehu, Omri'yi yenerek yönetimi eline geçirdi. İsyan Yahve taraftarları ve peygamberlerce destek görmüştü.

M.Ö. 814
Tiroslu tüccarlar,Kuzey Afrika'da (bugünkü Tunus'ta) önemli bir ticari merkez olan Kartaca'yı kurdular.

M.Ö. 783
İsrail'de II. Jeroboam başa geçti. Asurluların bu dönemde zayıf düşmüş olmaları, Suriye-Filistin bölgesindeki küçük devletlerin işine yaradı. İsrail de aynı dönemde son refah çağını yaşıyordu.

M.Ö. 745
Asur Devleti'nin başına geçen III. Tiglatpileser, Suriye'ye saldırdı.

M.Ö. 732
Asurlular Damas'ı kuşattılar.

M.Ö. 725
Yeni Asur kralı II. Sargon Samaria'yı ele geçirdi ve halkının büyük bölümünü bu topraklardan sürdü.

M.Ö. 700
Büyük bir iç karışıklığın çıkmasından sonra Asur kralı Sennakerib, Fenike topraklarına girdi. Sidon kenti düştü ve Tiros işgal edildi.

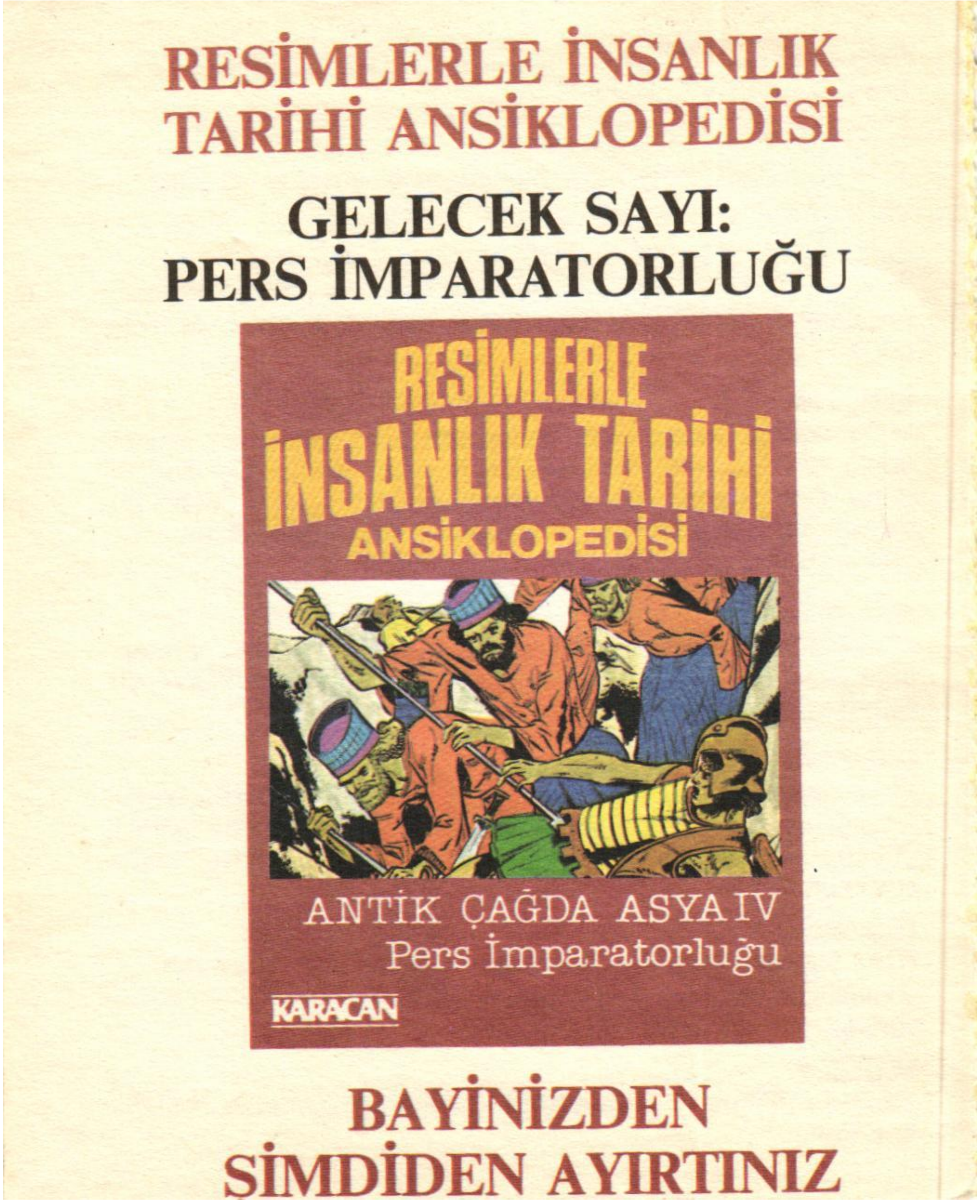
M.Ö. 640
Yuda tahtına Josias geçti. Peygamberlerin vaazlarına uyarak köklü bir dini reform hareketini başlattı. Kudüs'teki tapınak Yahuva'ya adanan en önemli ibadetgâh haline geldi. Bu dönemde peygamber Eremya'nın etkinliklerinden söz edilmektedir.

M.Ö. 612
Medlerle Babillilerin bir ittifak kurmaları sonucu Asur İmparatorluğu yenildi ve başkent Ninova düştü. Asur toprakları Medler ve Babilliler arasında paylaşıldı.

M.Ö. 587
Mısır tarafından kışkırtılan Babil kralı II. Nabukodonosor, Yuda Krallığı'na saldırdı. Kudüs işgal edilerek yağmalandı. Krallık eski gücünü yitirerek bir Kalde eyaleti haline geldi. Halkı Babil'e sürüldü.

M.Ö. 538
Babil Krallığı'nın M.Ö. 539 yılında Pers kralı Kiros tarafından yıkılmasından sonra İbranilerin Kudüs'e geri dönmelerine izin verildi.

M.Ö. 520
Babilliler tarafından yıkılan Kudüs tapınağının yeniden inşasına başlandı.


RESİMLERLE İNSANLIK
TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ
GELECEK SAYI:
PERS İMPARATORLUĞU
RESİMLERLE
İNSANLIK TARİHİ
ANSİKLOPEDİSİ
ANTİK ÇAĞDA ASYA IV
Pers İmparatorluğu
KARACAN
BAYİNİZDEN
ŞİMDİDEN AYIRTINIZ